

The European Green Deal

2021.03.18.

BEVEZETÉS

Az Európai Green Deal ugyanolyan megállapodás, mint amelyet még Roosevelt irányzott elő több mint egy évszázaddal ezelőtt. Viszont ennek kicsit más a színezeete mivel ez egy zöld megállapodás Európával, amely képes előirányozni a tagállamoknak a 2050-es karbonsemlegességet, ezáltal lehetővé téve, bolygónk megmentését.

Az IPCC kimutatásai szerint a jelenlegi tevékenységek nem elégségesek, mérési adatok alapján 2100-ra 3°C-os átlagos globális hőmérsékletnövekedés is elképzelhető a világon. Földünk ökoszisztémája nagyon hasonlít az emberi szervezethez. Terhelhetjük addig az egészségünket, amíg az teljesen össze nem omlik. A bioszférára szintén nagyon hasonló hatással van a globális felmelegedés. Létezik egy végső pont (tipping point), mely után a föld ökoszisztémája összeomlik, kataklizmák sorozatát vonva maga után. Megfigyelések alapján ez a végső pont 2°C körül várható. Már több mint egy Celsius fokot növekedett a földünk hőmérséklete és mérhetetlenül fontos lenne az emberiség számára az emelkedés megállítása.

Magyarország Kormánya nemzeti szinten is elfogadta a 2050-es klímaseglegességi célt. Immár törvényi szinten is rögzítve Magyarország közép- és hosszú távú klímacéljait, hogy 2030-ig legalább 40%-kal kell csökkentenünk kibocsátásainkat az 1990-es értékekhez képest, 2050-re pedig, hogy elérjük a teljes klímaseglegességet. Előadásunk célja az volt, hogy bemutassa, a fenti eredményekhez milyen nemzetközi, Uniós és hazai események vezettek, és betekintést próbált nyújtani a meghatározott energia- és klímapolitikai célok gyakorlati megvalósításába is.

Nemzetközi klímapolitikai tárgyalások, folyamatok

Keretegyezmények, tárgyalások

Klímaváltozás elleni harcunk a Montreali jegyzőkönyvvel kezdődött, ezen jegyzőkönyv volt az első olyan megállapodás, amely minden országra kiterjedt. A több szempontból is sikeresnek tartott jegyzőkönyv sajnos klímaváltozás oldaláról nem volt annak mondható, hiszen több ózonréteget lebontó anyag (ORLA-k) kivezetésével együtt engedélyezte más üvegházhatású gáz (HFC-k) használatát. Szükség volt ezért a Montreali jegyzőkönyv kigali módosítására, mely kivezeti a HFC gázt is, mivel ezek a hűtőgázok igen magas üvegházhatású potenciállal rendelkeznek.

A következő nagy lépés a klímaváltozás ellen az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény (hatályba lépés 1994) volt. Ez a lassan harminc éven át zajló tárgyalás közel kétszáz országot hoz egy platformra. Kitűzött célja, hogy az üvegházhatású gázokat stabilizáljuk, azaz pontosan annyi (vagy kevesebb) káros kibocsátásunk legyen, mint amennyit a földünk természetes elszívó rendszerei be tudnak fogadni. A Keretegyezményben részes felek konferenciáját (Conference of

the Parties COP) általában minden évben megtartották. Hazánk 1994 óta tagja a keretegyezményének.

Ezek után érkezett a kiotói jegyzőkönyv, már ténylegesen kibocsátás csökkentésről szólt. Átlagosan 5,2%-kal kellett volna csökkenteni az üvegházhatású gázokat és hazánk ebben az egyezményben 6%-os kibocsátás csökkentést vállalt. Sajnos ez a megállapodás nem volt olyan széleskörű, mint a montreali egyezmény. Sok állam, mint Japán és Kanada kiszállt belőle 2011-12 folyamán és nagy kibocsátók, mint Oroszország sosem csatlakozott. A jegyzőkönyv első fele 2012-ben lezárult, ám sajnos a folytatása (a dohai módosítás) csak 2020-ban lépett életbe, hagyva 7 évnyi üresjáratot, bármilyen nemzetközi szintű megállapodásban.

2015-ben a Párizsi Megállapodás igen történelmi eseménynek számított, hiszen ez a megállapodás már minden résztvevőre kiterjedt és mindenkinek vállalásokat kell tennie az alkalmazkodás, elszámolhatóság és sok más téren. Az egyezmény rengeteg részletszabályozást tartalmazott, melyek közé tartozik a klímafinanszírozás is, melyben hazánk is részt vesz. Főbb célja a már bevezetésben is említett globális átlaghőmérséklet növekedés 2°C alatt tartása, ám törekvésünk fő célja az 1.5°C-os határ lenne. Már ennek a határának átlépése is bioszféra összeomlással és kataklizma sorozatokkal járhat, amelyeket érdemesebb megelőzni, mint kezelni. Nagyon fontos eleme még a megállapodásnak a kibocsátók és az elnyelők közötti egyensúly megteremtése, hogy 2050-re elérhessük a teljes klímasemlegességet.

A tudományos kutatómunka elvégzésében az ENSZ Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) 1988 óta segíti a kormány munkáját. Ezen szervezet független kutatóinak kutatási eredményeik nagyban elősegítették a politikusok munkáját, hiszen az IPCC eredményei adják mindig a tudományos alapot az ENSZ döntéshozatalára. Például a 1,5°C fokos jelentés is a testület egyik speciális jelentései közé tartozott. Hazánkban ezeket a feladatokat a HUPCC munkája látja el.

Nemzeti Klímavédelmi Hatóság

Nemzetközi egyezménynek van uniós vetülete is. Az 517/2014-es Európai uniós rendelet kimondja, hogy a fluortartalmú üvegházhatású gázok (HFC-k) elleni küzdelemben, létre kell hozni egy országos illetékességi hatóságot.

Országunkba ez a hatóság az NKVH (Nemzeti Klímavédelmi Hatóság), melynek felelősségi körébe tartozik például ezen káros gázok szigorú és folyamatos ellenőrzése. Fontos ez, hiszen vannak olyan HFC gázok melyek 2000 üvegházhatású potenciállal (egy gáznak az üvegházhatásban vett szerepét méri, ami azt jelenti ebben a kontextusban, hogy 2000-szer rosszabb mintha csak CO₂ vel szennyezik a levegőt) rendelkeznek és ezen gázok felelősek 0.5°C-os átlagos globális hőmérséklet növekedésért az 1°C-ból, így rendkívül fontos feladat a szabályozásuk. A hatóság feladatai közé tartozik még a szakképzési lehetőség nyújtása is a szakképzési centrumok segítségével, valamint az emisszió-kereskedelmi. Több, mint 170 energiatermeléssel, légiforgalomról és különböző termékek gyártásával foglalkozó létesítménynek a Nemzeti Klímavédelmi Hatóság adja meg az üvegház kibocsátási engedélyt, valamint hagyja jóvá a létesítmények nyomon követési terveit.

Az Európai Unió klímapolitikája

Országunk csak az Európai Unióval együtt tesz vállalást a klímaváltozással szembeni harcban. Napjainkban hazánk vállalása abból áll, hogy 2030-ra 55%-os kibocsátás csökkentést elérje a 1990-es értékekhez képest.

Ugyan az EU egy nagy és élenjáró tárgyalócsoport a gazdaságok között, ám nagyobb hatású lenne, ha a nagyobb kibocsátással rendelkező szereplőket is be tudnánk vonni, mint Kína, az Egyesült Államok és Oroszország.

Cap and Trade, EU ETS

Cap and Trade-nek nevezzük az Európai Unió emisszió-kereskedelmi rendszerét (röviden: EU ETS).Ebbe az ágazatba tartoznak a tüzelőanyag-égető berendezések 20 MW-ot meghaladó teljes bemenő hőteljesítménnyel, az ásványolaj-feldolgozás, a vas- és acélgyártás és kapcsolódó iparágai, az alumíniumgyártás, a cement- és mészgyártás az üveggyártás, a téglá-, cserép-, és kerámiagyártás, a papírgyártás, és számos vegyipari alapanyag előállítása. Alap működési elve, hogy a hatékonyabb kibocsátók, melyek nem érik el a kvóta által megszabott kibocsátási határt eladhatja a fel nem használt kibocsátási jogosultságait egy olyan kibocsátónak, aminek szüksége lenne rá az üzemeltetéshez. Fontos része a rendszernek, hogy ezek a kibocsátási határok (cap-ek) eddigi alacsonyabb értékhez képest idéntől 2%-kal csökkennek évről-évre, így minden kibocsátónak lassan, de biztosan érdekévé fog válni, hogy a kvóta árak kifizetése helyett inkább fejlesztésbe fektesse pénzét.

Az EU ETS-en kívüli ágazatok egy másik rendszeren belül találhatóak, melynek neve Vállaláselosztási Határozat (Effort Sharing Regulation). Különbség a két rendszer között abban rejlik, hogy az ETS-en kívüli rendszerben van tagállami cél is. Hazánk jelenlegi tagállami célja, hogy uniós szinten 30%-os kibocsátás csökkentést érjünk el. Az EU ETS jelentős, hiszen a teljes európai kibocsátásnak 40%-ért az ágai alatt álló teljesítmények felelnek. 31 ország, több mint 10 000 távhőtermelője és ipari létesítménye ez alá a rendszer alá tartozik. Az EU-Swiss Linking-el karöltve már Svájjal is összekapcsolták a kvótarendszereiket. Mivel itt nincs tagállami cél, ez a 10 000 létesítmény együtt kell hozza a kvóta határ alatti értéket. A rendszer alá tartozó létesítmények csak az EU ETS engedélyével végezheti tevékenységeit.

1 CO₂ kibocsátásnak egy kvóta felel meg, melyet EUA-nak hívunk. Ennek 57% aukciónálásra kerül és 43% ingyenesen kiosztható azon iparágaknak, melyek ki vannak téve a szénzivárgás kockázatának. A szénzivárgás jelenség, hogy olyan ipari létesítmények, amelyek az emisszió-kereskedelmi rendszer hatálya alatt állnak könnyen versenyképességüket veszíthetik a kvóták miatt, így fennáll a veszélye annak, hogy a versenyben maradás érdekében káros tevékenységüket tovább akarják folytatni olyan területen, amely az EU ETS fennhatóságán kívül esik, ezért a költözés mellett döntenek. Az ilyen létesítményeket kívánja kompenzálni az emisszió-kereskedelmi rendszere, hogy megakadályozza ezt a kimenetelt. Az aukciós kvótákkal

való kereskedést nagyrészt a Lipcsei tőzsdén végzik és ezekből a kvótákból Magyarországnak is vannak bevételei.

Ezen kvótabevételek felét az államnak kötelezően zöldítésre kell fordítania. Ilyen zöldítések például az energetikai innovációs pályázatok, erdőültetések, elektromos bicikli és autó programok. Tervek szerint idén Magyarországnak 75 milliárd forintnyi bevétele fog érkezni a kvóta értékesítésből és ez az érték több mint valószínű, hogy csak nőni fog a jövőben.

Az emisszió-kereskedelmi rendszer eleinte nem volt igazán sikeres, mivel a kiotói egyezmény után rengeteg fel nem használt piaci kvóta került árverésre. A rendszer helyrehozásának érdekében megpróbálták összegyűjteni a felesleges piaci kvótaegységeket és azt úgynevezett piaci stabilitás tartalékként eltárolni. Ennek a tartaléknak abban volt jelentősége, ha az összes piaci többlet 400 millió egység alá kerül akkor a tartalékból 100 milliónyi egységet visszaengednek a piacra, amennyiben ez a többlet 833 millió felé kerül abban az esetben pedig elvonnak a piactól.

A nyelő szektor (LULUCF) célja, hogy az eddig kibocsátást elnyelő szektor, melynek elsődleges feladata, hogy a kibocsátást feldolgozza természetes módon, ne forduljon át maga is kibocsátóba. Például a haldokló erdőknek, valamint bizonyos növényféléknek magas a CO₂ kibocsátása, így nagyon fontos, hogy felügyelet és kezelés alatt tartsuk erdeinket is.

Az Európai Zöld Megállapodás (EU Green Deal)

Az Európai Zöld Megállapodás lényegében egy stratégiai menetrend arra nézve, hogy a Bizottság milyen jogszabály-módosításokat, stratégiákat tervez elfogadni a következő években. Célja, hogy az Európai Unió modern, erőforrás-hatékony és versenyképes gazdasággal rendelkezzen, ahol 2050-re megszűnik a nettó üvegházhatású gáz (ÜHG) kibocsátás, miközben a gazdaság növekedése nem erőforrásfüggő, ezzel elérve a sikeres és méltányos átállást a jövőnk érdekében.

Szerencsére nem csak stratégiai javaslatokat tartalmaz ez a megállapodás, hanem ehhez kapcsolódó forrásokat is kínál, hiszen a 2021-2027-es EU támogatások legalább 30%-át klímavédelmi intézkedések finanszírozására kell fordítani. Mindezek mellett a tagállamok részesülnek az Igazságos Átmenet Alapban (JTF), mely egy 17,5 milliárd eurótőkéjű alap. Ebből Magyarország részesedése 237 millió euró lesz, s ezen alapról fogják végrehajtani az ország három megyéjének az igazságos átmeneti terveit. Ez az igazságos átmeneti alap nem az energia átmenetről szól, hanem a zöld átmenetnek a szociális, társadalmi, gazdasági hatásainak az enyhítéséről és segítségéről szól, mint például képzések, zöld startup-ok és hasonlókat támogatása.

A magyar álláspont nagyon markánsnak számít. 2019-es hivatalos adatok szerint Magyarország bruttó kibocsátásának csökkentése 33% volt, míg a teljes EU-é 24%, innen is látható, hogy Magyarország jóval az átlag szint felett jár etéren. 2050-re pedig hazánk szeretné elérni a teljes klímasamlegességet és ehhez a kiindulási ponttól 95%-

nyi csökkenést kell elérnie. A maradék 5% megmarad a természetes nyelő rendszerek feladatának. Ezzel kapcsolatos tárgyalások tavaly ősszel zajlottak, decemberben pedig megszületett a megállapodás a 2030-ig tartó nettó 55%-os emissziócsökkentési célról.

Hazai stratégiák, várható hazai hatások, lehetőségek, programok

A stratégia három lábon áll. Szükség van kibocsátás csökkentésre, alkalmazkodásra és szemléletformálásra is. Ezeken a területeken belül tudunk megfogalmazni fő projekteket, valamint ezek köré építhetjük céljainkat is. Magyarország fő céljai jelenpillanatban: az ÜHG kibocsátás csökkentés 1990-hez képest minimum 40%-al, az ÜHG intenzitás folyamatos csökkentése, a nem-ETS kibocsátások csökkentése 2005-höz képest, a megújuló energia részaránya a bruttó végsőenergia-felhasználáson belül minimum 21%- legyen, és hogy a végsőenergia-felhasználás max. 785 PJ legyen

Korábban is voltak már Magyarországon környezetvédelmi stratégiák, a legelső a Láng István féle VAHAVA (VÁltozás – HATás – VÁlaszok) kutatás alapján íródott, melyet 2008-ban fogadott el az országgyűlés. Erre azért volt szükség, mert hazánk kifejezetten sérülékeny az éghajlatváltozás biodiverzitásra gyakorolt hatása szempontjából. A második éghajlatváltozási stratégiára 2018-ban került sor, melyben már szó esett a csapadék szélsőségekről és a különböző éghajlati rekordokról, melyeket évről évre megdöntünk. Ekkor azonban még nem beszéltünk teljes klímasemlegességről, mint napjainkban.

A Nemzeti Tisztafejlődési Stratégia egy minden szektort érintő hosszú távú klímastratégia 2050-re melyben megcélozzuk a klímasemlegességet. Ezen stratégia megalkotásához három (a HU-TIMES és a Green Economy Modell (GEM) által kidolgozott) forgatókönyvet vizsgálta. Az első ilyen szcenárió az Ölbe-Tett-Kéz (vagy Business-as-Usual, BAU) nevet kapta, ez az a forgatókönyv, amikor nem teszünk semmivel többet az ügy érdekében és mindent hagyunk tovább haladni úgy, ahogy eddig ment. A második a Korai Cselekvés (KCs) szcenárió, amikor kiaknázzuk a korai lépés minden előnyét. A harmadik a Halasztott Cselekvés (HCs), amely egy lassabb ütemű kibocsátás csökkenést jelent. Minden szempontból a korai cselekvés forgatókönyve sokkal több előnnyel járt, mint a halasztott cselekvés, ezzel is még jobban alátámasztva az ügy sürgős mivoltát.

Összefoglalás, eredmények kiértékelése

Földünk hőmérséklete emelkedik és megállításához komoly intézkedésekre van szükség. Nemzetközi, Európai Uniós és magyar megállapodások és vállalások is segítik a célok megvalósulását. A legfőbb cél 2050-re a klímasemlegesség elérése.

Az Európai Zöld Megállapodás a cél elérésének támogatására javaslatokat és forrásokat tartalmaz. Az intézkedések az üvegházhatású gázok kibocsátásának

csökkentésére, klímaváltozáshoz való alkalmazkodásra és szemléletformálásra összpontosítanak.

Az egyenlőtlenségek kiegyenlítésére emissziós kvótarendszert hoztak létre melyből hazánknak bevétele keletkezik, amit „zöldítésre” kell fordítania.